

Schertsend heeft men gezegd: de bus der Synode was voor deze zendingen niet gesloten.

Op dien scherts kan ik antwoorden: de bus der Synode was voor geen enkelen brief gesloten. Alle werden zij in ontvangst genomen.

Geen werd er aan het adres van den afzender geretourneerd.

Dus ook deze niet.

Maar een onderwerp van discussie hebben gene noch deze nitgemaakt.

De blikken der dankbaarheid werden dankbaar aanvaard.

En al is nu de Synode gesloten, de offers der dankbaarheid kunnen nog altijd gebracht.

Het adres is voor ieder heel dichtbij.

Men adresseere aan zijn kerkeraad en het komt in orde.

Hebt gij er wel nota van genomen, op hoeveel tienduizende guldens deze Synode onze kerken kwam te staan?

Synode-foto.

Op den laatsten dag is van de Synode de gebruikelijke foto genomen.

In alles was alzoo deze Synode niet buitengewoon.

In de eerste maanden werd door niemand aan een foto gedacht.

Ik weet niet of desbetreffende verzoeken van fotografen al vroeger tot de Synode waren gericht.

Maar in ieder geval was er geen sprake van, dat daaraan zou zijn voldaan.

Daarvoor waren de tijden te ernstig.

Doch men kon moeilijk tot 't laatst toe bezwaar maken.

Hoewel de sombere ernst niet week, was toch menig hart van blijdschap vervuld en de trekken van menig gelaat ontspannen.

Zelfs behoorde ik tot hen, die reeds uit Assen waren vertrokken.

Wel hoorde ik, dat er tegen het fotografeeren nog bezwaren werden geopperd.

Maar diep zaten die blijkbaar niet.

Want iemand, die nog het meest bezwaar maakte, nam bij het poseeren plaats op de eerste rij.

Het konformeeren ging dus nog al gemakkelijk. Trouwens, de Synode van Dordt werd ook in beeld gebracht.

Ook in dit opzicht bleef Assen in de lijn van Dordt.

Prijkt de plaat van de Dordtsche Synode in menig katechisatie-lokaal, het zou nog zoo'n kwaad idee niet zijn, die van Assen daar eveneens een plaats te geven.

De foto moet uitstekend zijn geslaagd.

Zelf zag ik haar niet.

Maar ik vernam het van een onzer medewerkers, dien ik minstens zoo goed vertrouw als mijzelf.

De naam van den fotograaf ontschiet mij momenteel.

Het staat dien Assenaar echter vrij zich per advertentie bekend te maken.

Dan kan hij er meteen den prijs bij vermelden.

De sluiting.

De Synode van Assen was ook hierin buitengewoon, dat zij meer dan één sluiting heeft gehad.

De vorige echter waren provisoire sluitingen.

De laatste evenwel was definitief.

De Praeses stond voor een moeilijke taak.

Hij had al zooveel ter opening en ter sluiting gesproken.

Moest hij nu niet in herhaling vallen?

Men leze in de Acta zijn slotrede en oordeele zelf.

Het was weer even fijn en frisch als altijd.

Schuldbelijdenis, roemen in Gods genade en de liefde kwamen in zijn rede afwisselend aan het woord.

Beeindigen wij onze Synode-indrukken met het woord, waarmee De Farnhout zijn toespraak sloot:

„Wij zijn ongetwijfeld gesterkt in het besef onzer roeping en in den moed om die te vervullen. Wij hebben van elkaar geleerd, onze harten aan elkaars liefde gewarmd, en den heerlijken hand der gemeenschap in Christus voelen trekken. Blijve die hand en moge ook van wat wij als winst wegdragen van deze Synode de kerk des Heeren vrucht hebben. De Heere verheffe over ons Zijn aangezicht. Moge door onzen dienst Zijn Sion onder ons gebouwd en Zijn groote Naam in onzen Heere Jezus Christus verheerlijkt worden.“

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Overtreding van de Arbeidswet.

Een onzer lezers stelt het volgende geval: een werkgever, man van gereformeerde belijdenis, overtreedt regelmatig de bepaling der Arbeidswet, die den dagelijken werkdag beperkt tot het maximum van 8 uren. Hij verzekert daarbij een goede consciëntie te hebben. Het voorschrift der wet acht hij een ongeoorloofde vrijheidsberooving, en boven dien al te bezwarend voor zijn bedrijf. Zonder overschrijding van de voorgeschr. van a.b. idsgrens, kan hij de concurrentie met bedrijfsgenooten, die

zich aan de wet niet storen, niet volhouden en zijn werklieden geen voldoende loon uitkeeren. Om de laatstgenoemde reden hebben zijn arbeiders dan ook geen bezwaar tegen een langeren arbeidstijd, maar juichen ze dien integendeel toe. De ondernemer laat zich daarom rustig heboeten, zoo dikwijls overtreding bij hem geconstateerd wordt, en acht door betaling van de boeten de Overheid gegeven te hebben wat haar in dit geval toekomt.

Inzunder vraagt nu, of deze houding geacht kan worden, in overeenstemming te zijn met wat een christen, naar Gods Woord, aan zijn Overheid schuldig is.

Hij houde me ten goede, dat ik hier, met den besten wil, geen ernstige vraag kan zien.

Ik meen, dat onder ons, gereformeerden, vaststaat, wat we, als Antirevolutionairen, in ons Program van beginselen belijden, dat het Woord Gods voor onderwerping en gehoorzaamheid aan de wetlige Overheid geen andere grenzen kent, dan die de consciëntie voorschrijft.

Zoodra het geweten in 't geding komt, d.w.z. zoodra we, door de Overheid te gehoorzamen, zouden doen, wat ons geweten vraakt als ongehoorzaamheid aan den wil onzes Gods, hebben we, als christenen, niet alleen het recht, maar ook de heilige roeping, gehoorzaamheid te weigeren.

Dan, maar ook dan alleen.

Dan geldt het woord: „Men moet Gode meer gehoorzamen dan de menschen“.

De schuld van overtreding valt dan niet aan onzen kant, maar aan den kant der Overheid, die haar gezag van God ontfangt, en daarom in de oefening ervan gebonden is aan de Opperhoogheid des Heeren Heeren.

Het was de eere der gereformeerden, dat ze in hun belijdenis en in hun levenspraktijk aan dezen regel der H. Schrift onverzettelijk vasthielden. Door dit vasthouden hebben ze een geslacht van martelaren gekweekt, en daarna, méér dan aan de toenemende beschaving, is het te danken, dat de overheidsbemoeiing werd teruggedrongen en gehouden binnen de haar van God gestelde grenzen.

Maar met evenveel nadruk als ze tegen alle tirannie opkwamen voor het recht en de vrijheid der consciëntie, hebben ze elke poging weerstaan, om met eenig beroep, op wie of wat ook, dat buiten de consciëntie omging, den van God ons opgelegden plicht tot onderwerping en gehoorzaamheid af te wijzen.

Wat zou er ook van het overheidsgezag overblijven, en wat zou er van orde en recht onder een volk terecht komen, als elk der onderdanen souverein had te beslissen, of hij een wettelijk voorschrift al of niet had na te leven?

Waar de consciëntie niet verbiedend in den weg treedt, daar eischt ze, naar 't woord der Apostelen in Rom. 13:5, onderwerping.

Daarom is niet in te zien, hoe een werkgever in het door vrager genoemde geval, een goede consciëntie kan hebben. Een zwijgende consciëntie — dat is mogelijk.

De Schrift weet zelfs van „toegeschroeiide“ gewetens.

En ook buiten 'een verharding als waaraan 1 Tim. 4:2 denken doet, is een afstomping van de consciëntie door de gewoonte, ten opzichte van bepaalde dingen, niets ongewoons.

Maar een goede consciëntie is dat niet.

Een goede consciëntie hebben we alleen, als ons, door het Woord Gods verlicht en geleid, zelfoordeel ons niet in staat van beschuldiging stelt.

Bedoelde werkgever onthoudt derhalve de Overheid inderdaad wat hij haar naar Gods Woord schuldig is.

En zijn altoos maar weer betalen van de boete op geconstateerde overtreding kan daar niets aan veranderen.

Het is toch niet zóó, dat de Overheid haar onderdanen de keus laat, haar te geven één van tweeën, of de eere van onderwerping en gehoorzaamheid, of een zekere som gelds. Wat ze eischt is opvolging van haar verordeningen, en de boete, die ze vordert bij overtreding, is een straf, die ze den overtreder oplegt.

De betaling ervan maakt de overtreding niet goed, in moreelen zin zelfs niet tegenover de Overheid, en allerminst tegenover God.

Of ik dan de moeilijkheden niet tel, waarin, ook al komt de consciëntie niet in geding, wetten en voorschriften der Overheid, een onderdaan, en in casu het voorschrift van een maximum-arbeidstijd een werkgever kunnen brengen?

Ik weet, dat ze niet gering kunnen zijn.

Alleen maar, ze kunnen nooit recht geven tot weigering van onderwerping.

Evenmin als God onze onderwerping aan het overheidsgezag beperkt heeft tot maatregelen die wij toejuichen, heeft Hij haar ook beperkt tot voorschriften, die gemakkelijk zijn op te volgen. Blijkt een voorschrift dat het algemeen belang bedoelt te dienen, voor een bepaald bedrijf onuitvoerbaar of ten minste hoogst schadelijk, dan moeten de vertegenwoordigers van zulk een bedrijf de handen ineen slaan en de Overheid trachten te overtuigen van het onrecht, dat ze lijden.

Dát is de weg, dien, naar mijn oordeel, ook de betrokken ondernemer behoort in te slaan. Altijd, zoo de druk, die de arbeidswet zijn bedrijf

oplegt, niet door doelmatiger arbeidsverdeling, technische verbetering en wat hier meer in aanmerking kan komen, is te compenseren.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Wilma, Moeder Stieneke.

In aansluiting bij het vorige artikel over Mario Diers' nieuwen roman „De Tuin der Eenzaamheid“, zou ik thans de aandacht willen vestigen op een boek, dat hetzelfde gegeven verwerkt, maar in ieder opzicht de tegenhanger ervan is: „Moeder Stieneke“ door Wilma¹⁾.

De lezer zal zich herinneren, hoe Marie Diers in haar verhaal teekent de droeve consequenties van de „moderne“ levenshouding der jonge vrouw, zooals die zich openbaren bij de vervulling van de taak, die met haar huwelijk haar wacht, de taak van het moederschap. De tuin der eenzaamheid, waarin de hoofdfiguur van dien roman zich terugvindt als ze oud geworden is en ze in het werk van de opvoeding harer kinderen aan alle kanten te kort geschoten blijkt, is het trieste resultaat van de moderne begrippen en inzichten. Ik wies er op, hoe de bedoeling van de Schrijfster ongetwijfeld is, het verkeerde en in zijn ontwikkeling noodlottige van zulk averechtsch besef te doen zien, maar dat deze positieve strekking verloren gaat in de geheel negatieve uitwerking.

Daartegenover nu zou ik willen stellen de kracht van een boek, dat, met dezelfde bedoeling, van meet aan dat positieve doel voor oogen houdt en daardoor en in zijn bewerking en in zijn uitkomst een klaar en helder getuigenis wordt.

Wilma is met dit verhaal geheel in haar steer.

Ze vertelt van een jong domineesgezin, waarin de moeder de nooit uitgeputte bron is van liefde, toewijding, zorg en daardoor van kracht. We komen in het gezin als daar twee kinderen zijn: Stieneke en Ella. Gansch verschillend van karakter, vragen ze elk de bijzondere aandacht der moeder, maar deze weet, in altijd begrijpen, met finen tact en door liefde gedragen intuïtie, de moeilijkheden steeds te ondervangen en kindertranen en -koppigheden om te tooveren in zonnige blijheid en tevredenheid.

Men gevoelt aanstonds, dat de gezinstoon hier een andere is dan die in Andrus Lüdegast's omgiving (uit „de Tuin der Eenzaamheid“) en dat ook onmiddellijk de weldadige invloed daarvan op de kinderen zich zal doen gelden.

In het opgroeien blijkt Stieneke een echt moeder-tje te zijn, vooral ook als een broertje, Hans, het gezin is komen vermeerderen. Ella daarentegen is veel meer egoïst, denkt ook meer aan eigen genoegen, muziek, gezelligheid, uitgaan, dan aan zorg voor en meeleven met anderen. Ze gaat dikwijls naar tante Bella, die haar vertroetelt en verwent, en is daar eigenlijk liever dan thuis. Stieneke kan zich in die verhoudingen moeilijk vinden; ze heeft er verdriet van en worstelt steeds met de gedachte, dat Ella zich niet één voelt met het gezin, dat voor haar alles is. Sterk komt dat uit als Moeder ziek is en Ella dan naar Tante gaat, omdat ze daar pianospelen kan. Stieneke past met Vader de zieke op, zij is thuis en weet daar haar taak.

Zoo blijft het, ook als de jaren voortgaan. Stieneke is Moeders zorg, Vaders steun. Ella leeft haar eigen leven. Als Stieneke haar verdriet daarover uitspreekt, zegt haar Vader, dat straks daarin verandering komen zal, als de werkelijkheid van het leven, van het leven der vrouw, zich aan Ella zal openbaren. In het domineeshuis is een gaarne geziene vriend: Paul, de zoon van Tante Bella. Hij heeft vooral het hart der moeder gestolen. Bijzonder lief voor Stieneke, die hij met den naam van „Moeder Stieneke“ gedoopt heeft, is hij haar stille liefde geworden, op wien ze heel haar hart zet. Weldra echter blijkt, dat hij Ella zich tot vrouw verkies — en dan begint Stieneke's groote en zware levensstrijd. Ze moet loslaten en kan niet loslaten; ze moet eigen liefde ten offer brengen aan het geluk van anderen, en, waar ze altijd in alles voor een ander zich gaf, is dat nu voor haar onmogelijk. Rijk was ze in het besef, dat haar stervende moeder aan haar de zorg voor het gezin had overgedragen en met groote toewijding had ze die taak aanvaard, maar boven dien rijkdom voelde ze thans haar groote armoede, de leegte van haar hart, dat liefde had en liefde geven wilde. Zelfs gaat Stieneke lijden onder haar strijd, als Ella een zoontje heeft gekregen en het grootste, het beste, het rijkste in Stieneke's ziel: het verlangen naar het moederschap, haar gemis worden gaat, 't gemis, dat ze nu te sterker gevoelt.

Tot in fijne bijzonderheden wordt deze innerlijke strijd getekend, prachtig, omdat hij gaat om het intrinsieke van de vrouwenziel, zwaar, omdat hier, in deze jonge vrouw, in zoo bijzonder sterke mate de moeder leeft. En het „moeder Stieneke“, dat haar een lieve naam was geweest, wordt haar een bittere, een wondende ironie, die haar ziel doet schreien, die haar dagen verdonkert en haar nachten slapeloos maakt. Vader ziet het wel, maar

¹⁾ Uitg. van Uitg.-Mij. „Holland“, Amsterdam.

kan niet helpen, omdat ze hem geen hulp vraagt. Ze verstaat Gods spreken nog niet, heeft nog geen „ja“ leeren zeggen op Zijn bestel.

Tot eens, na een wandeling in de wijde natuur, die haar heerlijkheid stralen doet in Stieneke's donkere ziel, het licht komt. Vader had haar gezegd, dat „Gods spreken altijd is antwoord geven voor degenen, die Hem kennen“ en dat woord is haar de handreiking geworden om op te staan uit haar verdriet. En 's avonds kan ze zich uitspreken, sterk in de kracht van haar „ja“ dat ze tot God heeft gesproken, in de aanvaarding van Zijn wil.

„Het moeilijke lag daarin, dat iedereen me „Moeder Stieneke“ noemde... Het sprak zoo vanzelf, dat ik eens moeder Stieneke zou zijn. Tot ik opeens merkte, dat die vanzelfsheid, waarmee iedereen „moeder Stieneke“ zei, de oorzaak was, dat niemand mij ooit jong zag, zooals andere meisjes, en niemand ooit vermoedde, dat het verlangen juist zoo sterk in mij was. Het heeft me zoo vreeselijk verbitterd. Wat wezenlijk goed in me was, leek mijn ongeluk te zijn. Ik heb het innerlijk weggestolen, ik ging haten, ik benijdde Ella...“ Ze noemen het gebrek aan altruïsme, als je zoo graag een kindje zou willen hebben, heelmaal voor je zelf... maar ik geloof het niet...”

En dan antwoordt vader. Wat hij zegt is dat, wat Wilma haar lezers (vooral lezeressen) zeggen wil en, omdat het de sententie is van dit mooie boek, schrijf ik die passage hier over.

„het is ook geen egoïsme, Stieneke. Ieder mensch is een apart wonder van God en heeft behoefte aan het heel eigene, aan dat wat geen ander heeft en dat het dit is, waar zij naar verlangt, dat is het aller-natuurlijkste, want ieder meisje, onverschillig of ze trouwt of alleen blijft, moet groeien tot „moeder“. De wereld heeft een verschrikkelijke behoefte aan vrouwen, die „moeders“ zijn; wij mannen hebben daar zoo veel behoefte aan, om goed te blijven... Ook de getrouwde vrouw, Stieneke, en je begrijpt wel, dat het er dan niets toe doet of ze kinderen heeft ja, dan neen, moet rijpen tot moeder; want zoo alleen kan ze een wezenlijk steun worden voor haar man. Ik zie de jonge meisjes, de jonge vrouwen soms aan, die op een kantoor werken of studeeren; een groot percent van hen trouwt niet. Maar ik denk dan altijd: „Als jullie 't wisten, dat met al je wezenlijk belangrijk werk in het maatschappelijk leven, toch de allerdiepste arbeid, waarop al het wenschen en willen zich concentreeren moet, deze is, dat je dit allerzwaarste gevoel, deze moeder-gedachte voor de menschen laat rijpen tot volle schoonheid! Dan kunnen jullie ook nooit iets inboeten van de fijnheid, die bij het innerlijkste wezen van de vrouw behoort, waaruit voor den man de krachten ontspringen voor het leven...”

In het verdere verhaal blijkt dan, hoe alle beletselen voor de vlucht naar boven zijn verdwenen bij Stieneke, hoe alle, het uitzicht benemende duisternissen zijn opgeklaard en hoe in de rijke ontplooiing van arbeidskracht ten bate van anderen, de kinderen van een ongelukkige vrouw, behoeftigen uit haar vaders wijk, het moederschap tot zijn vollen, zegenrijken wasdom komt. En in zijn heerlijksten glans straalt het aan 't slot van 't boek, als Stieneke een zieken student, wiens heele ziel hangt aan zijn vroeg-gestorven moeder, verpleegt en zijn laatste levensdagen met de warmte van het moederschap verkwikt.

Zoo is de inhoud van dit nieuwe boek van Wilma, zuiver en van ongemeene kracht. Dat is het getuigenis, dat de „moderne“ jonge vrouw behoeft, dat is het positieve, dat te midden van al de excessen

in de levensopenbaringen van het jonge meisje, zooals ze ook in de romans tot uiting komen, het lichtende spoor wijst naar een betere toekomst, dat is de schoone illustratie van het kostelijke woord, dat Mevr. Ina Boudier-Bakker schreef in haar boekje „De moderne vrouw en haar toekomst“... „Het is de geest der moeders, die de wereld maakt“.

We zijn Wilma voor dezen rijken roman dankbaar. Het is een verheuging, dat onder alles wat in de tegenwoordige romanliteratuur over deze zaak wordt gezegd, dit klare, zuivere, door werkelijk begrip gedragen getuigenis door de christelijke kunst wordt gegeven. Een Schrijfster als Wilma, met haar fijne dictie en haar diep-indringende woordkracht, met haar door levenservaring gerijpt inzicht vooral, was juist de persoon, die deze dingen zeggen kon en zoo zeggen kon. Dat ze in dezen haar roeping, haar kunstenaarsroeping, heeft verstaan, is een reden tot dankbaarheid. Want niet slechts de christelijke kunst, ook het christelijk leven zal van dit schoone boek de vruchten kunnen plukken.

Ik ga nu voorbij, wat, door het verhaal heen, door de Schrijfster wordt gezegd: over de voorlichting van het kind ten aanzien van het geboortewonder, over de plaats der moeder in haar gezin, over de vraag of een jonge man de wapenen moet opnemen als de overheid dat vordert (een quaestie, die m.i. naast de lijn van dit boek loopt en ook door de Schrijfster disputabel wordt beantwoord) enz. Ik ga ook niet in, op wat ik zou willen noemen „de Wilma-effecten“ in dezen roman, het wazig-geheimzinnige van de student-figuur van het slot, het trieste van het zelfmoordverhaal in de geschiedenis van den gederailleerden boekhouder, e.d. Alle belangstelling der lezers wil ik concentreren op de groote hoofdzaak: de prachtige teekening van den rijkdom van het moederschap, ook, of beter juist daar, waar het schijnbaar de gelegenheid tot ontplooiing mist.

De bijdrage, die de christelijke kunst met dit boek geeft aan de romanliteratuur van dezen tijd, over een vraagstuk, dat in het brandpunt der belangstelling staat, is voortreffelijk en kan met de beste proeven daarvan een vergelijking doorstaan.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„Een Drievoudig Verbond“

In een van de laatste nummers van haar „Educational Supplement“ besprak de „Times“ de noodzakelijkheid van een nieuw „Drievoudig Verbond“, daarmee doelende op de samenwerking van ouders, onderwijzers en zakenmensen. Ieder van deze drie categorieën is toch ten zeerste betrokken bij de opvoeding der kinderen. De eersten zien zich belast met de huiselijke opvoeding, de tweeden met de schoolopvoeding, de derden hebben belang bij de beroepsopvoeding. Dat de ouders en de beroepsmensen hierbij vaak onbewust handelen, althans niet opzettelijk en ook vaak niet volgens een plan te werk gaan, doet hier nu minder ter zake. De noodzakelijkheid wordt dan betoogd, dat er meerdere eenheid en betere samenwerking tusschen de drie bedoelde groepen van opvoeders zou moeten komen.

Practisch is er op dit oogenblik heel weinig

Gereformeerden medebracht; hij zou Utrecht in de macht der Franschen zien en het aanschouwen dat de Roomsche eeredienst in de Domkerk werd hersteld. Maar hij zou ook nog de redding van ons vaderland uit 's vijands overmacht beleven, zelf nog in den Dom prediken en door de verheffing van Oranje betere tijden voor het Calvinistisch volk zien aanlichten. Heeft hij, naar zijn eigen zeggen, zelf steeds voor oogen gehad de spreuk van den Vader des Vaderlands „Saevis tranquillitas in undis“ — rustig temidden der woedende baren, — evenzeer is op hem toepasselijk de leuze van Oranje's vriend Marnix van Sint Aldegonde: Repos ailleurs, — de rust elders, — want hij heeft den strijd gevoerd voor de eere Gods, totdat eindelijk de pen aan zijne bevende vingers zou ontslippen. En toen mocht hij, met het oude kerklied van Bernard van Clairvaux op de lippen:

Desidero te milies
Mi Jesu, quando venies? ¹⁾

om Gods wille getroost, rustig het einde van zijn aardse loopbaan tegemoet zien.

Op Donderdag den 21sten Augustus 1634 hield Voetius in het groot auditorium zijne inaugureele oratie de pietate cum scientia conjungenda, waarin hij uiteenzette dat de beoefening der wetenschap gepaard moet gaan met de vroeze Gods, zoowel bij theologen als bij de studeerenden in andere faculteiten. Het mag verwondering wekken, dat het tot onze twintigste eeuw heeft moeten duren eer deze inderdaad schoone rede uit het oorspronkelijk Latijn in het Hollandsch werd overgebracht. In 1902 heeft het Traktaatgenootschap

¹⁾ „K'Verlang naar U duizendwerf, mijn Jezus, wanneer zult Gij komen?“

samenwerking. De ouders weten heel weinig van wat er in de school gebeurt en hebben daar geen invloed op; de onderwijzers weten niet, wat er gebeurt in de huizen, behalve in hun eigen en die zijn, uit den aard der zaak, verschillend van de andere gezinnen; de zakenmensen weten niet, wat er gebeurt in de scholen en in de huizen, alweer met uitzondering van hun eigen gezinnen, en daar zien heel wat zakenmensen ook nog maar bitter weinig van.

De gevolgen van zulk een staat van zaken zijn alles behalve bevredigend. Er is zoodoende vaak weinig samenwerking; niet zelden is verwijdering en vijandschap het gevolg. De ouders zijn ontevreden op den onderwijzer, de onderwijzer smaadt op het gezin en de zakenman, die van het door ouders en onderwijzers bewerkte kind een bruikbaar mensch moet maken, veroordeelt kortweg beiden, maar heeft toch zijn scherpste woorden klaar voor den onderwijzer. Die heeft van onderwijzen zijn beroep gemaakt en moet dus zorgen op de hoogte met de eischen van zijn tijd te zijn; de ouders gelden dan meer voor amateurs op het gebied der opvoeding. Het kind heeft thuis wat geleerd, heeft in school wat gehoord, maar verschijnt straks op den drempel van kantoor, winkel of werkplaats, zonder de noodige kennis van dingen, die het wel had moeten weten, alleen door gemis aan samenwerking tusschen huis en school.

In vele gezinnen wordt nog wel eens een poging gedaan, om met de school samen te werken. Men vraagt de kinderen, wat ze op school leeren, maar dat werk is zoo veel anders dan wat de ouders zelf op school geleerd hebben en de methode van werken verschilt zoozeer, dat er al heel gauw van dat onderzoek wordt afgezien. Menig vader kan zijn kinderen niet helpen aan de sommen, die er voor de school moeten worden gemaakt. En waar de meester in vaders en moeders dagen allen nadruk op lei en wat de kinderen naar het oordeel der ouders ook heel goed moeten weten, och, daar geeft de meester nu niet zoo veel om. Heel wat misverstand komt daaruit voort.

En nu komt straks de man, die de jongens in het vak moet inleiden, de ellende nog vermeerderen. Die vindt ook, dat ze op school een hoop dingen leeren, waar ze niets aan hebben en dat ze voor praktisch werk ongeschikt zijn. De school weigert aan den eisch van dat praktisch werk te voldoen, omdat ze onmogelijk aan de eischen van het groot aantal bedrijven kan voldoen niet alleen, maar ook, omdat ze meer met de algemeene vorming van het kind belast is en daarmee ook al de handen vol heeft.

Zoo staan dan de drie partijen tamelijk vijandig tegenover elkaar. Ouders en zakenmensen klagen over gemis aan praktisch onderwijs in de school en de school argumenteert met haar „algemeene en zedelijke vorming“, wat dan vooral de zakenmensen tamelijk koud laat.

Daar moet in zulk een stand van zaken, in het belang van het kind, verbetering gebracht worden. Vandaar de roep om een „Drievoudig Verbond“. Ouders, onderwijzers en zakenmensen moeten elkander leeren verstaan, moeten samenwerken, moeten met elkander vergaderen en elkaar heel duidelijk zeggen, wat ze van elkaar verwachten. In Londen zijn de onderwijzers en de zakenmensen al begonnen met bij elkander te komen en samen te spreken.

In bovenstaande schets is wel wat, dat ook ons

„Filippus“ eene door wijlen ds J. Westerhuis bewerkte vertaling ervan uitgegeven onder den titel: De Godsvrucht, vereischte tot de wetenschap. Het kleine boekje is nog in onzen tijd de lezing overwaard.

Godurende drie jaren is Voetius de eenige hoogleraar in de godgeleerdheid en de oostersche talen aan de Utrechtsche school geweest. Hij had toen acht jaren per week college te geven, in de exegese van het Oude en van het Nieuwe Testament en in de dogmatiek. Om de predikanten in de gelegenheid te stellen enkele van deze colleges te volgen, verzette de Kerkeraad zelfs zijne vergaderingen. Verder gaf hij verschillende privaat-colleges voor meergevorderden, waar in hoofdzaak de praktische theologie werd behandeld. En voorts werd de Zaterdag bestemd voor het houden van disputationen over allerlei verschilpunten met niet-Gereformeerden, waarbij een der studenten, onder leiding en zoo noodig met behulp van den Professor, een aantal stellingen had te verdedigen. Tegen den 13den September werd het eerste dispuut uitgeschreven, en daarbij kwam Voetius met niet minder dan 23 stellingen voor den dag, waarin hij de Gereformeerde religie tegen Roomsche en Remonstrantsche aanvallen wenschte te verdedigen; daaraan was nog een aantal andere toegevoegd, bijna aan elk gebied der theologie ontleend. De redentwist moest duren van 10—12 en van 2—4 ure, en de student David van Bostel, afkomstig uit Heusden en daar door Voetius onderwezen, trad als verdediger op. Nadat in de morgenuren van berriende zijde, ter oefening, eenige stellingen waren aangevallen en door Van Bostel verdedigd, zou het bij de hervatting van het debat in den namiddag ernst worden. Een vreemdelling vroeg het woord, die op een tocht van Amsterdam naar Amersfoort het oponthoud, door het pleisteren van den reiswagen te Utrecht

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Oisbertus Voetius

XI. Eerste optreden als Hoogleraar.
Polemiek met de Remonstranten

Voetius was, toen hij het hoogleeraarsambt aan Utrechts Illustre School aanvaardde, vijfenveertig jaar en stond dus op de middaghoogte van het leven. Drieëntwintig jaren van onvermoeiden arbeid als Diaenaar des Woords lagen achter hem, tweëndertig jaren waren nog voor hem weggelegd, waarin hij zich aan de wetenschappelijke beoefening der Godgeleerdheid en aan de vorming der academische jongelingschap zou hebben te wijden. Hij zou deze levensstak hebben te vervullen als de teruggekeerde uit Juda's ballingschap in de dagen van Nehemia, die den muur van Jeruzalem bouwden, in de eene hand den troffel, in de andere het wapen. Geheel zijn volgend leven zou hij hebben te strijden. Dien strijd zou hij voeren tegen de Remonstranten, tegen Rome, tegen Cartesius en diens aanhangers, tegen Coccejus en diens volgelingen, tegen de Labadisten, tegen dissenteerende collega's en libertijnschgezinde magistraten. Voortdurend zou hij op de bres staan in den kamp voor een nauwgezet Christelijk leven tegen wereldlijk-vormigheid en allerlei afval. Zooals de apostel Paulus zich zelven heeft geteekend in 2. Cor. 6: 3—10, zoo zien wij ook Voetius, strijdende „in de kracht Gods, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter- en aan de linkerzijde, door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht“. Vele teleurstellingen zou het leven hem brengen: rijk-begaafde zonen zou hij zien sterven, vrienden in tegenstanders zien verkeeren; hij zou ervaren hoe de Wittiaansche „vrijheid“ in het eerste stadhouderlooze tijdvak de stelselmatige achteruitzetting der

wat te
meen
de Eng
scholen
ledenv
ren, or
werk.
met de
Wat is
ding h
schapp
Onge
school
dringer
vallen
voor
in hee
gen vo
versch
worden
wij bli
aan de
weer d
Gr.

De F
heden“
zeer la
in de k
ken —
de gem
trant g
geving
treert
is het
gedacht
wat de
telijk
bewater
de hie
Ds Meij

Ma
mand
Toen
trouw
niet v
Hoe
thans
overtu
Die
lyk de
alles
zou o
Het
deze
Wie
schree
Modi
boek v
liste
het
Wat
uit Lu
heeft
king
som, d
heeft
ziekte

veroorz
een der
niet; Vo
een Dui
Samuel
grooten
van Am
den R
gegend
bij de R
Hij kwa
beweerd
mijnen
tot alle
allerheil
gehoor
borgsche
den wor
ongerij
den inhe
durende
scheid,
hij afwe
en soms
leveel te
gewekt;
zijn“, on
Duker te
langdurig
grooten
Reeds
in briefv
een Gen
den heke
grooten
besloot
lingen n
aankond
merking